

**Kommunernas
socialtjänst k.f.**

BOENDEPLAN 2023–2033

Dokumentansvarig	Antaget av och datum Förbundsstyrelsen dd.mm.åååå	Datum för ikraftträdelse xx.xx.2023
Dokumentnamn och diarienummer	Reviderad (datum och av vem) -	Giltighetstid Tillsvidare

INNEHÅLL

Inledning	3
Personer med olika funktionsnedsättningar har rätt till ett bra boende.....	4
Boendeutveckling i nordn	4
Rekommendationer, kriterier och styrdokument	7
Ett gott boende	10
Allmänna principer gällande byggande av bostäder	10
Boendeservicen beviljas på basen av bedömning av servicebehov.....	13
Boendeservice i enlighet med socialvårdslagen	13
Stödboende (boendestöd)	14
Serviceboende och serviceboende med heldygnsomsorg.....	14
Stöd- och serviceboende för personer med psykisk ohälsa.....	14
Serviceboende enligt handikappservicelagen	15
Ordnande av serviceboende för ett barn med svår funktionsnedsättning.....	16
Boende som ordnas med stöd av specialomsorgslagen	16
Rätt till en lyckad flyttprocess.....	17
Att bo i en egen lägenhet	18
Lägenhetsboende	18
Att bo tillsammans med andra (gruppbostad)	19
Nuläge inom boendeverksamheten.....	19
Befintliga boenden.....	20
Havsgatan.....	21
Blåbärstigen	22
Maskrosen.....	22
Tistelgränd.....	23
Södragatan	23
Köpmansgatan	23
Mariegatan	23
Korttidsvården för barn och unga (Solkulla)	24
Åkersvängen.....	24
Lotsgatan.....	24
Svedgränd	25
Lagunen, SERVICEBOENDE för personer under 65år	25
Stödboende (boendestöd)	25

Nya Svedgränd	26
Vår främsta resurs – personalen.....	26
Positive behavior support (PBS)	26
Plan för att möta behovet av boendeplatser 2023–2033	27
Prognos	28
Kartläggning av kommande behov	29
Utvecklingsområden	32

Visionen är att alla med en funktionsnedsättning har ett boende som är fungerande och med rätta insatser möjliggör ett boende i hemmiljö eller hemlik miljö. Boendet möjliggör att samverka i samhället och är lättillgängligt. Utformningen av boendemiljön för de som inte kan bo självständigt är viktig då de tillbringar mycket tid i och i nära anslutning till boendet.

Målsättning är att boendeenheter för grupper med olika funktionshinder ska ordnas enligt principen för normalt boende och lokaliseras till vanliga bostadsområden. På så sätt undviker man institutionsliknande boendeanternativ som begränsar de individuella behoven. Detta mål uppfyller man bäst med små projekt och flexibla bostäder samt genom att utnyttja det vanliga bostadsbeståndet till boende för grupper med särskilda behov.

Syfte med denna plan är att få en bild av bostadsbehovet för personer med olika funktionsnedsättningar samt att kunna utveckla boendeverksamheten mera planerat och strukturerat. Planen omfattar även kartläggning över behov av olika boendeenheter som beviljas genom olika lagar såsom socialvårdslagen, handikappservicelagen och specialomsorgslagen. Det är således flera lagar som säkerställer att personer med olika funktionsnedsättningar ska ha rätt till ett bra boende. Personer med olika funktionsnedsättningar kan innebära både fysiska, psykiska och intellektuella nedsättningar.

Nuläge av befintliga boendeenheter med specialkunnande är mycket begränsat på Åland. Tidigare köpte kommunerna service av privata aktörer på eller utanför Åland för klienter med omfattande vård- och servicebehov. I och med att Kommunernas socialtjänst k.f. bildades har arbetet med att följa upp placeringarna och bättre identifiera vård- och servicebehovet inletts. Målet är att få en samlad uppfattning om vilka behov som finns och vilka typs insatser och boendeenheter som borde utvecklas. KST köper också tjänster av privata aktörer på eller utanför Åland för att säkra dessa personer ett kvalitativt gott boende med specialkunnande. Ett delmål bör vara att kunna erbjuda de flesta en boendeplats på Åland. Detta kan motiveras av både humana och ekonomiska aspekter.

Denna boendeplan är ett levande dokument som behöver uppdateras årligen för att hålla boendeplaneringen strukturerad och planenlig. Denna boendeplan berör i första hand personer under 65 år, men även äldre personer kan behöva boendeplats som stöds av annan lagstiftning än socialvårdslagen och äldrelagen. Boendeplanen omfattar inte enbart specialomsorgens boendeenheter utan målsättningen med planen är även att se över vilka serviceformer gällande boendeservice KST enligt lag bör säkerställa. Planen innehåller mycket information gällande specialomsorgens boendeverksamhet, men de rekommendationer, kriterier och styrdokument som styr specialomsorgens boendeverksamhet kan även anpassas till annan boendeservice.

Val av boendeform ska personens egna önskemål och individuella behov tas i beaktande. Personens egna förmågor, resurser och styrkor tas i beaktande vid planeringen av boendeformen. Man kan antingen bo i en egen lägenhet med stöd, eller tillsammans med andra i grupp. Boendeproduktionen ska utgå ifrån rekommendationen som baserar sig på internationella och nationella avtal och riktlinjer.

Vid boendeplanering bör beaktas att våra klienter är i ett livslångt behov av vård och omsorg, därmed blir det extra viktigt att inte skapa boendemiljöer som kan definieras som institutioner. Våra klienter har rätt att leva som fullvärdiga medlemmar i samhället.

Utgångspunkten är att personen har en tillgänglig och fungerande bostad som svarar mot hens behov och önskemål. Personens önskemål, behov och synpunkter ska höras då bostaden och servicen ordnas. Bostaden kan vara en separat hyres- eller ägarbostad. Bostaden kan också vara en del av en bostadsgrupp, ett SERVICEBOENDE eller finnas i ett servicehus. Kreativa boendelösningar och nya serviceformer behövs för att stävja den offentliga ekonomin.¹

BOENDEUTVECKLING I NORDEN

Boende för personer med intellektuell funktionsnedsättning i alla åldrar ordnades tidigare endast på två sätt i de nordiska länderna, antingen bodde personen hos anhöriga eller så bodde personen på en institution. Barn flyttade ofta tidigt till en institution för att även få möjlighet att gå i skolan, vilket ofta innebar att de blev kvar på institutionen hela sitt liv. Under 1960- och 70-talet uppmärksammades nödvändigheten av att förbättra boendeförhållandena och det skapades förutsättningar för avveckling av institutionerna. På 1960-talet lanserades begreppet normalisering, som omformades till ett politiskt begrepp som kom att ha stor betydelse för de politiska ställningstagandena inom området för boende för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Begreppet *normalisering* och dess innebörd står för ett paradigmskifte och förändring av levnadsvillkoren från institutionsboende till integrerade boendeformer i lokalsamhället. Förändringen genomfördes dock i Norden på olika sätt och med olika förändringstempo.² Nedan följer en kort presentation över hur de nordiska länderna kommit att utveckla boendeservicen.

Danmark

¹ <https://www.ara.fi/download/noname/%7B434A7F8C-29DE-4DD2-9088-4ACBD822379A%7D/162596>

² <https://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2017/10/ratten-till-eget-hem-webb.pdf>

I Danmark finns fyra boendeformer: självständigt boende, bogemenskaper, gruppboendestäder och institutionsliknande boendeformer. Det handikappolitiska handlingsplan "Et samfund for alle" (2013) betonar stöd till vuxna personer med intellektuell funktionsnedsättning med avsikt att skapa ett eget liv i boendet. Centralt i handlingsplanen är inkludering och lika möjligheter och att FN-konventionens rättigheter respekteras då offentliga strategier utvecklas och implementeringsarbetet fortgår.

De kommunala boendeenheterna för målgruppen är i medeltal utformade för ca 15 personer och de privata boendena är något mindre (ca 10–11 platser). Regionerna erbjuder de största boendena i medeltal för ca 24 personer.

Finland

I Finland pågår en strukturförändring, som innebär ett kvalitativt förbättringsarbete inom boende för personer med intellektuell funktionsnedsättning. I Statsrådets principbeslut³ betonas att utflyttning inte får ske till bostadskoncentrationer (samlokaliserat boende) eller till tomma institutionslokaler. Det finns ett stort behov av nya och renoverade bostäder både för dem som flyttar ut från institutionerna och vuxna personer med utvecklingsstörning, som flyttar från anhöriga (ca 8000 personer). Ansvar för planering av och tillgång till bostäder ligger hos kommunerna.

Boendeformer: tillfälligt boende, stödboende, gemenskapsboende, serviceboende och familjehem. Enligt Statsrådets boendeprogram för personer med intellektuell funktionsnedsättning ska ingen längre bo i de gamla anstalterna år 2020⁴. Målet med boendeprogrammet är att

- Minska antalet institutionsplatser snabbt, systematiskt och kontrollerat
- Möjliggöra för vuxna personer med intellektuell funktionsnedsättning att flytta från barndomshem genom att erbjuda de boendelösningar, individuella tjänster och stöd som behövs
- Utöka utbudet av bostäder för personer med intellektuell funktionsnedsättning

Överallt i Finland har man lyckats minska anstaltsboendet⁵. I rekommendationerna för bostäder för personer med utvecklingsstörning för åren 2010–2017 betonas att maximiantalet 16 antalet bostäder i småhus- eller radhuslösningar är 15 bostäder på samma tomt. Ofta fördelas dessa 15 bostäder i flera hus på tomten.

Island

³ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/73453/URN%3aNB%3afi-fe201504225759.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁴ <https://www.kehitysvammaliitto.fi/pa-svenska/intellektuell-funktionsnedsattning/boende/>

⁵ <https://www.kehitysvammaliitto.fi/pa-svenska/intellektuell-funktionsnedsattning/boende/>

Den grundläggande intentionen i Islands politik är att stödja det sociala sammanhanget i boendemiljön och den ekonomiska stabiliteten. En överordnad garanti för rätten till ett hem, oberoende sociala omständigheter, skapas genom statens ansvar. Sedan 1999 har Act on housing affairs No.44/1998 styrt strukturen inom boende på Island⁶. Housing Financing Fund bygger och hyr ut lägenheter till utsatta grupper (däribland personer med intellektuell funktionsnedsättning) vilket möjliggör god boendestandard trots den ofta förekommande låga inkomsten. Det möjliggör också utflyttning från barndomshem, vilket ökat under åren 2011-2014.

Boende för personer med intellektuell funktionsnedsättning är ett prioriterat politiskt mål och utvecklingsområde på Island. Boendeformerna representeras av lägenheter, bostadsgrupper, boendegemenskaper och institution.

Islands tre kvalitetskriterier för boende för personer med intellektuell funktionsnedsättning är följande:

- Lägenheterna skall vara lokaliserade i vanliga boendemiljöer och nära olika service samt nära stödtjänster
- Bostadsgrupper bör högst innefatta 4-6 lägenheter på samma våning och maximalt tio i samma byggnad.
- Bostadsgemenskaper (grupphem) kan bestå högst av 4-6 personer då de delar på kök, badrum och vardagsrum.

Det finns två institutioner kvar som består av 45 invånare var.

Norge

I Norge utgår man ifrån att "at personer med utviklingshemming så langt det er mulig kan leve og bo selvstendig og ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre"⁷. Boende för personer med intellektuell funktionsnedsättning skall vara en vanlig boendeform i en vanlig miljö samt att var och en ska ha egen lägenhet. Det som skiljer Norge från de andra nordiska länderna är att tjänsterna är knutna till personen och inte till boendet.

År 2009 rekommenderade Husbanken små boendegrupper från 4 till högst 8 lägenheter i samma hus och det erbjuds fem olika boendeformer: • självständigt boende • boendegemenskap (bofelleskap) • samlokaliserade boenden • bokollektiv (på väg att försvinna helt som ett boendalternativ) • bostadsrätter (borettslag) för personer med utvecklingsstörning.

⁶ Housing Financing Fund under Minister of Social Affairs and Housing ansvarar för administration och kontroll på området.

⁷ OTPRP nr 49 1987-1988

Sverige

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har stärkt rättigheterna för personer med intellektuell funktionsnedsättning, däribland rätten till boende, rätten till bostad med särskild service och annan särskilt anpassad bostad. LSS är en rättighetslag till skillnad från andra lagar som är mer ramlagar.

I Sverige används begreppet "fullvärdig bostad", som ställer krav på bostadsstandarden och betonar att generella byggbestämmelser som gäller för allmänna bostäder också ska gälla en bostad med särskild service.

Boendeformer:

- bostad med särskild service för vuxna, dvs. gruppboende eller serviceboende, enligt LSS
- satellitlägenhet eller kopplad lägenhet
- annan särskilt anpassad bostad, enligt LSS
- egen ordinär bostad

Boverket har slagit fast att gruppboendet, även kallat gruppbostad, inte längre kan anses som en fullvärdig bostad för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Gruppboendet var den boendeform som erbjöds i samband med utflyttning från institutionerna och är en boendeform under avveckling.

Socialstyrelsen⁸ har specificerat att i gruppboende bör i regel endast tre till fem personer bo. Efter en dom i Regeringsrätten är rekommendationerna ändrade till högst 6 personer.

REKOMMENDATIONER, KRITERIER OCH STYRDOKUMENT

Boendeverksamheten bör utvecklas så att man utgår från individens behov. Vår boendeverksamhet bör följa rekommendationer, kriterier och styrdokument för att alla ska vara likvärdiga samhällsmedlemmar:

- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- Europarådets handikappolitiska program
- EU:s direktiv om likabehandling och EU:s program
- "Ett tillgängligt Åland" Ålands landskapsregering – funktionshinderspolitikens åtgärdsprogrammet år 2022-2025
- Ålands byggbestämmelsesamling

⁸ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2018-6-12.pdf>

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och det fakultativa protokollet till konventionen trädde i kraft i Finland den 10 juni 2016. I konventionen betonas rätten för personer med funktionsnedsättning att fullt ut delta i samhället. Personer med funktionsnedsättning ska höras i allt beslutsfattande som gäller dem själva.

Syftet med konventionen är att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde. Personer med funktionsnedsättning har rätt att leva ett självständigt liv som en del av deras egen närmiljö.

De mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning utgör grunden för utvärderingen av kvaliteten på boendet och utvecklingen av boendet i anslutning till den. Vår boendeverksamhet ska ha hög kvalitet och oberoende av funktionshinder ska alla bemötas med respekt, jämlikhet, rätt till självbestämmande och ges möjligheter att vara delaktiga i samhället. I enlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning verkställs och arbetar för att ordna högklassiga tjänster i anknytning till boende, arbete och daglig verksamhet. Även personer med funktionsnedsättning har rätt till självbestämmande, full delaktighet och valmöjligheter.

Utgångspunkten för boendet för personer med funktionsnedsättning är jämlikhet – de har rätt till ett gott liv som alla andra. Anvisningar om hur boendet för personer med funktionsnedsättning ska utvärderas och utvecklas hittas i flera artiklar i FN:s konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt i ”ett tillgängligt Åland”⁹.

Centrala faktorer som påverkar är möjligheter till boende och deltagande i samhället och gemenskaper på samma sätt som andra personer. De här möjligheterna ska förverkligas på det sätt personen själv väljer. Med tjänster som stöder boendet och deltagandet främjas också jämlikhet. Utgångspunkten är att personer med funktionsnedsättning har en tillgänglig och fungerande bostad som svarar mot hens behov och önskemål. Personens önskemål, behov och synpunkter ska höras då bostaden och servicen ordnas. Bostaden kan vara en separat hyres- eller ägarbostad. Bostaden kan också vara en del av en bostadsgrupp, ett SERVICEBOENDE eller finnas i ett servicehus. Med gott boende avses inte enbart den fysiska bostaden utan också möjligheter till att samverka i sin närmiljö.

⁹ https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/guidedocument/ett_tillgangligt_aland_2022-2025_240522.pdf

I ett tillgängligt Åland hänvisas vidare till EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹⁰ samt övergång från institutionsbaserad till samhällsbaserad vård och omsorg¹¹. Den nya socialvårdslagen och nya funktionshinderslagen¹² är ett steg i avinstitutionalisering.

Målsättningen för Åland, är liksom för riket, att boenden i fortsättningen, i huvudsak, ska ordnas med stöd av socialvårdslagen och den nya funktionshinderslagen. I kontakt med socialvårdsbyrån framförs att i och med denna utveckling så kommer en handbok för den nya funktionshinderslagen tas fram. Vilka andra anvisningar som eventuellt kommer att utarbetas är i nuläget okänt.

I nuläget finns det på Åland inte några exakta bestämmelser om boendets storlek (platsantal), förutom när det gäller boende för barn. Funktionshindersservicen är under utveckling på Åland och som nämns ovanför kommer mera riktlinjer och handböcker att tas fram på regeringsnivå. Det vi kan utgå från är boendeutvecklingen i övriga Norden, eftersom den baserar sig på FN-konventionen och rekommendationer och bestämmelser på EU-nivå, vilka även ska tas i beaktande i all planering på Åland.

Bostadsgruppens storlek

Utgångspunkten är att det i framtiden inte byggs s.k. kluster av bostadsgrupper och grupphem eller bostadskoncentrationer avsedda för olika specialgrupper. Att uppföra bostadskoncentrationer strider mot mål i nationella och internationella avtal. Exakta rekommendation för antalet platser i ett SERVICEBOENDE/serviceboende saknas i nuläget på Åland. Det man känner till är att det kommer en ny funktionshinderslagen¹³, där antalet platser troligtvis kommer att regleras åtminstone för barn. Bör tas i beaktande att det under de närmsta åren kommer arbetet med ny funktionshinderlag och därtill relaterade handböcker att tas fram vid Ålands landskapsregering. Det är idag omöjligt att förutspå vilka rekommendationer och bestämmelser som kommer att tas fram. Troligtvis kommer de att likna de rekommendationer som finns i Finland och Sverige.

I Finland finns principer framtagna av Delegationen för boende för personer med utvecklingsstörning (KVNAK, 2010). Principerna omfattar bestämmelser angående SERVICEBOENDE (bostadsgrupper, grupphem). Det som inverkar typen av bostad på

¹⁰ <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/eus-funktionshindersstrategi-2021-2030.pdf>

¹¹ Europeiska regionkommittén, 2017: Avinstitutionalisering i vårdsystem på lokal och regional nivå.

¹² <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2023/20230675#Pidm45053757606544> Nya funktionshinderlagen ikraftträdande i Finland ännu oklart. Ålands landskapsregering har informerat om att man kommer att tillsätta en arbetsgrupp för framtagande av ny funktionshinderlagstiftning för landskapet Åland.

¹³ Förslag till ny funktionshinderlag 19 §.

bostadsgruppens storlek; är det fråga om boende i ett flervåningshus, radhus eller småhus (egnahemshus) och är det fråga om ett bostadsområde i staden eller i gleserviceboendeygden. Maximiantalet bostäder i småhus- eller radhuslösningar är 15 bostäder på samma tomt. Detta anses vara absolut maximiantalet bostäder. Kvalitetsmål är att gruppens storlek hålls liten i såväl 6 radhus- som småhusmodellen. Rekommendationen för boendelösningar med flervåningshus är högst 15–20 bostäder i samma flervåningshus. Målet är att minska gruppens boendeantal och antalet bostäder som finns på samma tomt eller i samma fastighet.

Bostadskomplexens storlek har stor betydelse för den boendes livskvalitet och möjlighet att leva ett individuellt liv. Ett stort boendeantal ökar de institutionsliknande dragen i personalens arbete och i själva boendet.

I Sverige är regelverket, som tidigare presenterats i stycket om boendeutveckling i Norden, Socialstyrelsen¹⁴ har specificerat att i gruppboende bör i regel endast tre till fem personer bo. Efter en dom i Regeringsrätten är rekommendationerna ändrade till högst 6 personer.

Bestämmelser om de enskilda bostädernas storlek och utformning, samt säkerhetskrav går att utläsa från *Ålands byggbestämmelsesamling, med fokus på avsnitt 3 och 5*¹⁵. Detta presenteras närmare i nästa kapitel.

ETT GOTT BOENDE

En bostad är inte ett rum, utan med bostad avses en plats som tillhör och används av den som bor i bostaden och som förutom ett eller flera boendrum också har kök och toalett. I gemensamma boendeformer, som SERVICEBOENDEn, räknas de rum som är i personalens användning inte till de boendes rum. Bostadens och närmiljöns funktionalitet ska vid behov förbättras med hjälp av ändringsarbeten i bostaden.

ALLMÄNNA PRINCIPER GÄLLANDE BYGGANDE AV BOSTÄDER

De bestämmelser som styr bostadens storlek och utformning hittas i:

- Ålands byggbestämmelsesamling¹⁶ främst kapitel 3 och 5 (Observera att byggbestämmelserna är under revidering, med tidsplanen senaredelen år 2024)
- Bestämmelser som följs upp av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet¹⁷

¹⁴ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2018-6-12.pdf>

¹⁵ <https://www.regeringen.ax/infrastruktur-kommunikationer/bygga-bo/alands-byggbestammelsesamling>

¹⁶ <https://www.regeringen.ax/infrastruktur-kommunikationer/bygga-bo/alands-byggbestammelsesamling>

¹⁷ <https://www.amhm.ax/tillsynsomraden/lokaler>

- Arbetarskyddsbestämmelser; Arbetsskyddslagstiftning för personal som skall arbeta i boendet.

Sammanfattningsvis bör i boendeplanering tas i beaktande¹⁸:

- personen bor i eget hem i ett vanligt bostadsområde
- kan göra egna val och fattar själv beslut i sin vardag
- kan delta i gemenskaper och i samhällsaktiviteter
- har betydelsefulla människorelationer
- har möjlighet att utvecklas
- har uppskattade sociala roller
- har en god livskvalitet och mår bra
- får stöd för att upprätthålla och främja sin hälsa samt
- är i säkerhet och upplever trygghet

De fysiska utrymmena är tillgängliga och trygga och säkra att röra sig i

Tillgänglighet kännetecknas bland annat av att det i bostäderna inte finns alltför stora nivåskillnader och trösklar som gör det svårt att röra sig, att dörrarna är tillräckligt breda och lätta att öppna, att bostäderna vid behov kan utrustas med ledstänger och att köket är planerat på ett sådant sätt att man inte är tvungen att sträcka sig efter saker och ting. Tillgänglighet innebär också att köksapparaturen är försedd med tidur, att de personliga tvättrummen är rymliga och utrustade på ett sådant sätt att de boende och deras assistenter kan röra sig i dem säkert och tryggt, att gårdsplanerna är tillgängliga och säkra och att det i bostäderna och på gården finns tillräcklig belysning.

Bostädernas centrala läge är ett viktigt kvalitetsmål

Tillgången till service, fritidsintressen och dagverksamhet/arbetsplats ska vara god. Goda trafikförbindelser med kollektivtrafik och privata färdmedel och en tillgänglig och trygg närmiljö är viktiga kvalitetsfaktorer som ska beaktas vid valet av bostädernas läge.

Det personliga bostadsutrymmet är mer än ett rum. Det personliga bostadsutrymmet ska innehålla följande element; egen tambur, kök/kokvrå, badrum, sovutrymme (som är avskilt från vardagsrummet exempelvis med en sovalkov), personliga förvaringsutrymmen, extra förvaringsutrymme om personen har hjälpmedel, balkong eller gårdsplan och tillräckliga kommunikationskanaler som möjliggör social- och säkerhetsteknik. Ålands byggbestämmelsesamling kapitel 3, beskrivs vad som bör tas i beaktande fällande tillgänglighet, bostadsutformning, rumshöjd och driftutrymme i 3:1 *Tillgänglighet och användbarhet för personen med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga*. I bostäder som

¹⁸ FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning artikel 22, 23, 26, 27 och 28.

ska tillämpas för långsiktig användning ska inredas och utrustas för det, och i bostaden ska finnas a) minst ett rum för personhygien, b) inredning och utrustning för personhygien, c) rum eller avskiljbar del av rum för daglig samvaro, d) rum eller avskiljbar del av rum för sömn och vila, e) rum eller avskiljbar del av rum för matlagning, f) inredning och utrustning för matlagning, g) utrymme för måltider i eller i närheten av rum för matlagning, h) utrymme för hemarbete, i) entréutrymme med plats för ytterkläder m.m., j) utrymme för att tvätta och torka tvätt maskinellt om gemensam tvättstuga saknas, k) utrymmen för förvaring, och l) inredning för förvaring. Avskiljbar del av rum ska ha fönster mot det fria. Avskiljbar del av rum ska också utformas så att den med bibehållen funktion kan avskiljas med väggar från resten av rummet. Allmänt råd En balkong, uteplats eller ett liknande utrymme bör finnas i anslutning till bostadslägenheten. I bostadslägenheten bör det finnas tillräckligt med förvaringsutrymme.

Dimensionerande mått och inredningslängder som är lämpliga vid utformningen av bostäder finns även i avsnitt 3:146 samt i avsnitt 3:222. I avsnitt 3:224 och 3:227 ges ytterligare mått och inredningslängder som kan tillämpas vid utformningen av mindre bostäder (med en lägenhetsyta på högst 35 m²) samt studentbostäder. Regler om bostadskomplement finns i avsnitt 3:23. Regler om avfallsutrymmen i bostadslägenheter finns i avsnitt 3:4. Regler om vädning och dagsljus finns i avsnitt 6:2 respektive 6:3.

Planering och dimensionering av personliga rum

I Ålands byggbestämmelsesamling finns inte några exakta bestämmelser gällande bostädernas storlek. I Finland finns en rekommenderade storlek på personliga rum i SERVICEBOENDE omfattande minst 25 m².¹⁹

Lösningar som beaktar specialbehoven hos de personer som hör till boendegruppen, exempelvis sådant som anknyter till de boendes säkerhet och individuella funktionsförmåga, behöver tas i beaktande. Speciellt när det gäller att beakta de boendes behov av plats och utrymme som deras bruk och dagliga förvaring av hjälpmedel förutsätter, något som direkt inverkar på storleken för personliga rum och till en del även på storleken för gemensamma rum. Även andra lösningar utgående från individuella specialbehov kan behövas göras t.ex. skräddarsydda boendelösningar kan exempelvis göras för autistiska personer där man bland annat måste ta hänsyn till dessa personers individuella upplevelser och känsla av trygghet.

¹⁹ Delegationen för boende för personer med utvecklingsstörning 2010, ARA 2011

Korttidsboende kan ordnas i anslutning till långtidsboende om det inte stör de boendes liv i orimlig omfattning. Rum avsedda för korttidsboende ska vara utformade som bostäder för långtidsboende både till storlek och inredningslösningar.

Stora grupper ökar de institutionsliknande egenskaperna och gör boendet mindre individuellt. I flervåningshus bör bostäder avsedda för grupper med särskilda behov placeras i flera olika trappuppgångar.

BOENDESERVICEN BEVILJAS PÅ BASEN AV BEDÖMNING AV SERVICEBEHOV

Boendeservice kan ordnas med stöd av socialvårdslagen, handikappservicelagen och specialomsorgslagen beroende på individens servicebehov.

I handikappservicelagen och specialomsorgslagen finns bestämmelser om boendeservice för personer med funktionsnedsättning. Dessa speciallagar tillämpas om en person med funktionsnedsättning inte får tillräckliga tjänster som lämpar sig för hen och som är förenliga med hens intressen med stöd av socialvårdslagen. Handikappservicelagen är primär i förhållande till specialomsorgslagen.

Bör även tas i beaktande den planerade nya funktionshinderlagstiftningen, vilken kommer att innebära att nya serviceformer kan tillkomma och serviceformer kan försvinna alternativ förändras. (Enligt uppgift från socialvårdsbyrån är målsättningen från lagberedningen att lagen träder i kraft på Åland under tidsperioden år 2025-2026.)

BOENDESERVICE I ENLIGHET MED SOCIALVÅRDSLAGEN

Boendeservice enligt socialvårdslagen är stödboende, serviceboende och serviceboende med heldygnsomsorg. *LL om socialvård (2020:12) § 21*²⁰

Enligt socialvårdslagen tillhandahålls boendeservice till personer som av särskild orsak behöver hjälp eller stöd i boendet eller för att ordna bostad. Med boendeservice avses en helhet där bostaden och service som stöder boendet är nära kopplade till varandra. Service som tillhandahålls hemma prioriteras i förhållande till service som förutsätter flytt och inkluderar både boende och service. Service som tillhandahålls hemma listas inte separat i paragrafen om boendeservice, men detta häver inte det faktum att de ska prioriteras framom det serviceboende som definieras i paragrafen. Möjligheterna att bo hemma ska stödjas genom den service som definieras i socialvårdslagen eller genom annan service som är förenlig med klientens behov. Service som stöder och möjliggör boende kan vara tjänster

²⁰ <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/202012>

med vilka boendefärdigheterna bedöms och tränas, vård- och omsorgstjänster, stödtjänster i anknytning till individuell hjälp eller en kombination av dessa. Boendeservicens varaktighet ska tas i beaktande när både individuella och mer allmänna beslut fattas.

STÖDBOENDE (BOENDESTÖD)

Stödboende ska med stöd av socialvårdslagen ordnas för personer som behöver stöd för att bo självständigt eller vid övergången till självständigt boende. Stödboende innebär att boendet stöds genom social handledning och annan socialservice. *LL om socialvård (2020:12) § 21.*

Stödboende används som stödform för bland annat unga inom barnskyddets eftervård, ungdomar med en lätt utvecklingsstörning samt rehabiliteringsklienter inom missbrukar- och mentalvården. Inom stödboendet ska den service som stöder boendet bilda en servicehelhet som utformas individuellt i enlighet med klientens behov. För många personer till exempel personer som har en lätt utvecklingsstörning, personer som faller inom autismspektrumet samt rehabiliteringsklienter inom missbrukar- och mentalvården är självständigt stödboende i vanlig boendemiljö det alternativ som stöder funktionsförmågan och välfärden bäst. För en del klienter är en hindersfri stödbostad och service i fast anknytning därtill den bästa stödformen. Inom bägge formerna av stödboende utgör boendekostnaderna en del som är separat från de övriga kostnaderna.

Med stödboende avses enligt 1 mom. att boendet stöds genom 16 § Social handledning och annan socialservice som t.ex. 15 § Socialt arbete, 17 § Social rehabilitering, 19 § Hemservice, 18 § Familjearbete, 24 § Alkohol- och drogarbete, 25 § Förebyggande av psykisk ohälsa eller stödpersoner med stöd av 28 § Annan socialservice. Det kan även finnas behov av tjänster från t.ex. ÅHS som behovslena rehabiliterings- och hälso- och sjukvårdstjänster.

SERVICEBOENDE OCH SERVICEBOENDE MED HELDYGNSOMSORG

Serviceboende ska med stöd av socialvårdslagen ordnas för personer som behöver en lämplig bostad samt vård och omsorg. Serviceboende med heldygnsomsorg ordnas för personer som behöver vård och omsorg dygnet runt. Servicen omfattar vård och omsorg enligt klientens behov, verksamhet som upprätthåller och främjar funktionsförmågan, måltids-, klädvårds-, bad- och städservice samt tjänster som främjar delaktighet och socialt umgänge. Inom serviceboende med heldygnsomsorg ordnas servicen enligt klientens behov dygnet runt. *LL om socialvård (2020:12) § 21*

STÖD- OCH SERVICEBOENDE FÖR PERSONER MED PSYKISK OHÄLSA

Till kommunens särskilda skyldigheter ingår att ordna nödvändig boendeservice för rehabiliteringsklienter inom mentalvården, som även bedöms vara personer med svår

funktionsnedsättning. Det viktigaste är att man genom servicen kan förbättra personens psykiska välbefinnande och handlingsförmåga samt förebygga psykisk ohälsa.

Vid stödboende ska den service som stöder boendet bilda en servicehelhet som utformas individuellt i enlighet med klientens behov. Av särskild betydelse är 41 § Sektors- och myndighetsövergripande samarbete och samverkansavtal mellan kommunen och ÅHS enligt socialvårdslagens 69 § och 19 a § i hälso- och sjukvårdslagen. LL om socialvård (2020:12) tillämpningsguide.²¹

SERVICEBOENDE ENLIGT HANDIKAPPSERVICELAGEN

Socialvården ska ordna serviceboende för en person med svår funktionsnedsättning som på grund av sin funktionsnedsättning eller sin sjukdom nödvändigt behöver sådan service för att klara de funktioner som hör till normal livsföring.

Serviceboende enligt handikapplagen hör till de tjänster som kommunens socialvård har särskild skyldighet att ordna, så servicen ska beviljas som en subjektiv rätt om personen uppfyller de kriterier som fastställts i handikappservicelagen och -förordningen.

Kommunens socialvård kan inte förvägra någon service genom att hänvisa till bristande anslag. Kommunen har rätt att besluta hur serviceboendet ordnas, men den måste höra de åsikter och önskemål som personen med funktionsnedsättning har.

Serviceboende är alltid en avgiftsfri helhet för klienten även om den skulle bestå av avgiftsbelagda tjänster som ordnas som separata tjänster med stöd av olika lagar.

Då det är fråga om ordnande av serviceboende betraktas som person med svår funktionsnedsättning en person som på grund av sin funktionsnedsättning eller sjukdom fortlöpande, under olika tider av dygnet eller annars i särskilt stor utsträckning behöver en annan persons hjälp för att klara av sina dagliga sysslor.

I handikappservicelagen fastställs heller inga åldersgränser. Vid behov kan serviceboende ordnas för till exempel ett barn, en äldre person, en rehabiliteringsklient inom mentalvården eller en person med intellektuell funktionsnedsättning.

Serviceboende för en person med svår funktionsnedsättning kan genomföras antingen i personens egen ägar-, hyres- eller annan motsvarande bostad eller i servicehus, serviceboendegrupp eller i annan boendeenhet. Enligt handikappserviceförordningen hör till

21

https://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/guidedocument/ll_om_socialvard_2020-12_tillampningsguide_260820_0.pdf

serviceboende, bostad samt sådana tjänster i anslutning till boendet som är nödvändiga för den boende i det dagliga livet. Det centrala i serviceboende är att personen har en fungerande bostad, där han eller hon har en boendes rättigheter och skyldigheter och att han eller hon får tillräckligt med service och stöd för sitt boende.

För att möjliggöra serviceboende kan man göra ändringsarbeten i bostaden eller skaffa olika slag av apparatur, såsom en trygghetstelefon. Sådan service kan vara hjälp med funktioner som hänför sig till boendet, såsom möjligheter att förflytta sig, påklädning, personlig hygien, mathushållning och städning av bostaden samt tjänster som behövs för att främja den boendes hälsa, rehabilitering och trivsel. Ur serviceanvändarens perspektiv är det mest centrala att servicen är tillräcklig och lämplig samt att servicehelheten är smidig och utgår från klientens behov.

Tjänster kan ordnas genom bland annat genom personlig assistans, hemservice, stöd för närståendevård, hemsjukvård eller en kombination av dessa stödformer och vid behov genom individuella servicelösningar.

ORDNANDE AV SERVICEBOENDE FÖR ETT BARN MED SVÅR FUNKTIONSNEDSÄTTNING

För ett barn med svår funktionsnedsättning kan man oberoende av barnets ålder fatta ett serviceboendebeslut.

Också ett barn med en svår funktionsnedsättning och som behöver väldigt mycket hjälp, stöd och omsorg ska kunna bo med sina egna närstående i sitt barndomshem. Tjänsterna ska på alla sätt som är möjliga stödja barnet och hans eller hennes familj. Barnet ska inte vara tvunget att flytta från sitt hem på grund av bristande tjänster.

Serviceboende för barn kan ordnas på många olika sätt genom att kombinera de tjänster som behövs för att skapa en helhet som svarar mot barnets och familjens individuella behov. Vid behov kan man också ordna personlig assistans antingen som en del av serviceboendet eller som en separat tjänst, till exempel i syfte att stödja barnets delaktighet och självständighet. Den nya funktionshinderslagen omfattar en ny bestämmelse, där stöd för boendet för barn utanför hemmet kan ordnas i serviceboende med högst sju barn sju barn²².

BOENDE SOM ORDNAS MED STÖD AV SPECIALOMSORGLAGEN

Boendeservice ska också för personer med intellektuell funktionsnedsättning ordnas i form av serviceboende enligt specialomsorgslagen, såvida personen i fråga uppfyller förutsättningarna för att beviljas servicen. Om tjänsterna enligt andra lagar inte är tillräckliga

²² <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2023/20230675>

och lämpliga för en person med intellektuell funktionsnedsättning, ska hans eller hennes boendeservice ordnas i form av specialomsorger med stöd av 2 § 4 punkten i specialomsorgslagen.

Även om bestämmelsen gällande tillämpningsområdet för specialomsorgslagen inte avgränsar tillämpningen av lagen till endast personer med intellektuell funktionsnedsättning, har den i praktiken endast tillämpats på personer med intellektuell funktionsnedsättning eller i vissa situationer även på personer inom autismspektrumet.

En svår funktionsnedsättning är inte en förutsättning för att ordna boende, utan även personer med intellektuell funktionsnedsättning som endast behöver lite hjälp eller stöd har rätt att få boendeservice med stöd av specialomsorgslagen.

I specialomsorgslagen fastställs ingen åldersgräns, utan tjänster ska ordnas för personer med intellektuell funktionsnedsättning i alla åldrar enligt deras individuella behov.

Specialomsorgslagen innehåller knappt alls några bestämmelser om innehållet i det boende som ordnas. I lagen nämns dock principen om att institutionsvård används i sista hand. Till lagen har också fogats bestämmelser om att stärka självbestämmanderätten och dessa bestämmelser är förpliktande. Hur servicen ordnas och vad den innehåller ska utförligare överenskommas med personen med intellektuell funktionsnedsättning i samband med att ett specialomsorgsprogram görs upp.

Eftersom specialomsorgslagen är en gammal lag har nyare, allmänna bestämmelser fått en större betydelse då specialomsorgstjänster ordnas. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning styr också ordnandet av tjänster på basis av specialomsorgslagen. Självbestämmanderätt och delaktighet ska vara utgångspunkter då service ordnas.²³

RÄTT TILL EN LYCKAD FLYTTPROCESS

Enligt statsrådets principbeslut²⁴ har personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras närstående rätt till lyckade flyttprocesser och flyttförberedelse. Det är viktigt för brukare och närstående att få ordentligt med tid att förbereda sig för den stora förändring som en flytt innebär, oberoende om det är frågan om en flytt från föräldrahemmet eller en

²³ https://thl.fi/sv/web/handbok-om-funktionshinderservice/stod-och-service/boende#boende_som_ordnas_m_specomslagen

²⁴ <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/73453/URN%3aNBN%3afi-fe201504225759.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

flytt från en boendeenhet till en annan. Flyttförberedelse handlar om att få stöd inför flytten från sitt föräldrahem, eller stöd då man vill flytta från ett ställe till ett annat.

Då en person med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning ska flytta från föräldrahemmet behöver ofta hela familjen stöd och handledning för att komma vidare från tanke till handling. Det är många frågor som man behöver svar på gällande olika boendelösningar, boendestöd och hur man för ärendet vidare. Inom flyttförberedelse fokuserar man på styrkor och drömmar hos personen som ska flytta. Hur, var och med vem vill personen bo? Vilken är miljön där personen vill bo så att hen har möjlighet att vara delaktig och aktiv i närmiljön? En del vill bo nära föräldrahemmet och andra vill flytta till en annan ort i likhet med syskon och eventuella vänner.

Inom flyttförberedelse är det viktigt att se föräldrarnas behov av stöd och information. Det gör ofta gott att träffa andra som är i en liknande situation och ta del av andra föräldrars erfarenheter.

Kortvarig eller långvarig boendeträning kunde erbjudas på en enhet. I boendet övas olika färdigheter, ges stöd för ökad självständighet och olika förmågor utreds. Utgångspunkten är att individen flyttar vidare till annan boendeform då hen känner sig beredd att göra det och när lämplig boendeform hittas. De vanligaste boendeformerna beskrivs till följande.

ATT BO I EN EGEN LÄGENHET

Att bo självständigt i en egen lägenhet med stöd är en boendeform där personen hyr eller äger sin lägenhet. Boendestödet kan gälla skötsel av hygien och hem, matlagning och stöd med sociala relationer. Stödet utformas utgående från de individuella behoven, så att personens egna förmågor, resurser och styrkor tas i beaktande. Självständigt boende med stöd är en serviceform där individen själv äger eller hyr sin lägenhet. Boendestöd ska med hjälp av socialvårdslagen ordnas för personer som behöver stöd för att bo självständigt eller vid övergången till självständigt boende. Boendet innebär att boendet stöds genom social handledning och annan socialservice. Personal erbjuder stöd och handledning gällande skötsel av hygien och hem, matlagning, sociala relationer, delaktighet i samhället, meningsfull fritid, eller för att göra val och fatta beslut. Boendestödet ska utformas så att det stärker den enskildas möjligheter att leva ett självständigt liv i eget hem.

LÄGENHETSBOENDE

Lägenheten kan vara belägen i ett vanligt bostadsområde eller i anslutning till ett serviceboende. Hyresgäster som bor i lägenheter i anslutning till serviceboenden har ofta tillgång till gemensamma utrymmen. Det betyder att man inte blir ensam även om man bor i en egen lägenhet.

Att bo i egen lägenhet brukar kallas för lägenhetsboende eller stödboende. I Sverige talar man om trapphusmodellen.

ATT BO TILLSAMMANS MED ANDRA (GRUPPBOSTAD)

I serviceboendet får personer med funktionsnedsättning utökat dagligt stöd gällande hygien, hemmets skötsel, matlagning och den egna hälsan. I ett serviceboende hyr personen ett rum och delar kök, vardagsrum och bastu med de övriga hyresgästerna. Personal finns på plats då hyresgästerna är hemma. Ett serviceboende kan vara utformad som en gruppboende vilket innebär att ett antal personer bor i sina egna lägenheter men delar vissa gemensamhetsutrymmen och har personal tillgänglig för stöd och omvårdnad. Detta är tänkt som ett bostadsalternativ för personer som har ett så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig. Den vanligaste formen av gruppboende består av ett antal lägenheter som är grupperade kring gemensamma utrymmen, där service och omvårdnad kan ges alla tider på dygnet.

NULÄGE INOM BOENDEVERKSAMHETEN

Våra klienter bor länge i sina boenden med anledning av att det föreligger ett varaktigt behov av stöd, service och omvårdnad. Målsättningen är dock att det ska vara en viss omsättning inom boendena. Att personer inom boendeverksamheten till exempel på sikt kan flytta från en gruppboende till ett lägenhetsboende eller självständigt boende, eller tvärtom, för att få stöd, service och omsorg utifrån det aktuella behovet. Detta är dock en utveckling som tar många år och ofta inte är möjligt alls. Det finns en del klienter som skulle kunna ta nästa steg i bostadskarriären men som har svårt att hitta en ändamålsenlig lägenhet. Våra klienter har ett livslångt behov av boendeservice. Hela boendeverksamheten behöver därför utvecklas, där visionen är att skapa ett kvalitativt gott boende med beaktande av olika rekommendationer och kvalitetskriterier.

I vilka situationer är socialvården inte rätt instans för boendeservice?

KST är inte alltid rätt instans för ordnandet av serviceboende för personer där behovet av sjukvårdsinsatser är avsevärt och där det i huvudsak behövs fortlöpande eller långvarig kompetens inom sjukvården.

Då behoven härrör sig till minnessjukdomar eller det primära behovet av stöd beror på det normala åldrandet och inte till funktionsnedsättningen kan äldrevården vara en bättre lämpad insats för individen.

Inom specialomsorgen finns i dagsläge elva serviceboendeenheter. Verksamhetsenheterna finns i Lemland, Hammarland, Godby och Mariehamn. Alla boenden inom specialomsorgen definieras som serviceboenden.

Vidare finns effektiviserat serviceboende med plats för 9 boendeplatser fördelat på permanent boende och avlastningsboende

Utifrån en objektiv bedömning finns behov av intern flytt för flera klienter på grund av olika orsaker. Boendet kan vara för stort, eller inte vara planerat och resurserat för dygnet runt - vård. Boendet är alltså inte rätt servicenivå för klienten. Uppskattningsvis är det ca 15-20 klienter i behov av omflyttning inom specialomsorgens boenden.

Serviceboendena skulle gagnas av att ha olika inriktningar då kompetensen i verksamheten då i större utsträckning skulle utgå från målgruppens behov. Detta kan innebära att en ledig plats inte alltid omedelbart kan erbjudas för att verkställa ett beslut om boendeplats. Idag har flertalet boenden en stor blandning av stödbehov vilket dels ställer väldigt höga krav på personalen, samt orsakar s.k. hemmadagar på flertalet enheter och dels minskar klienternas möjlighet till en vardag utformad helt utifrån deras behov.

En målsättning är att det skall finnas en viss omsättning inom boendena. Det är dock inte alltid möjligt att förverkliga en renodlad profilering, men om vi vill eftersträva också ekonomiska fördelar behöver vi ha tydligare målgrupper i våra boenden. En tydlig målgrupp ger möjlighet för personalen att förkovra sig inom ett område och på så sätt ge ännu bättre omsorg.

Under åren har en del externa placeringar gjorts både till Sverige och Finland. Det är ofta kostsamma placeringar samt avståndet försvårar för anhöriga att upprätthålla kontakten med sin närstående. Externa placeringar kan minskas om boendena är profilerade samt att personal har tillgång till fortbildning.

Antal platser på befintliga boenden

Boende	Antal platser	Boende	Antal platser
Blåbärsstigen	10	Svedgränd	5
Havsgatan	6	Södragatan	12
Köpmansgatan	8	Tistelgränd	5
Lotsgatan	10	Åkersvängen	13
Maskrosen	10	Solkulla (korttidsvård)	4

Lagunen	9 (fr.o.m. 2024)	Mariegatan	13
Totalt	102 varav 7 platser är korttidsvård		

Åldersfördelningen i befintliga boenden (2022)

Ålder	0-17	18-30	31-40	41-50	51-60	61-65	66-
totalt	14	34	18	7	10	5	7

Åldersstrukturen för personer med funktionsnedsättning går inte helt att jämföra med hur den övriga befolkningens åldras. Vanligen påbörjas åldrandet i ett betydligt tidigare skede för personer med funktionsnedsättning. Det är framför allt gruppen med personer med svåra funktionsnedsättningar som har lägre medellivslängd (omkring 60 år). Hos en del startar åldrandet tidigare än normalt, det gäller främst personer med Downs syndrom. Syn- och hörselnedsättning ökar också markant med stigande ålder. Åldersstrukturen ger en bild av vilka serviceformer som behöver stärkas för att bättre bemöta tex barn och unga och deras kommande behov av boendeservice.

Nedan **en förenklad profilering** som med tiden bör förtydligas. Målsättningen med tydligare profilering är att ha rätt kunskap på rätt plats, öka klienternas möjlighet till anpassade aktiviteter och interaktioner samt att minska på de spridda hemmadagarna som i sin tur kräver personalresurser. Åkersvängen är det enda boendet (inom specialomsorgen) som har uttalad heldygnsomsorg, men flera boenden har spridda "hemmadagar" från enstaka dag till fem dagar i veckan. Behovet finns för ytterligare en enhet med heldygnsomsorg och det kan verkställas genom förverkligandet av "Nya Svedgränd"

HAVSGATAN

- Boendet har 6 platser
- Erbjuder ett centralt läge i centrum av Mariehamn
- Klienterna arbetar under vardagarna inom olika verksamhetsformer.
- Personal tillgänglig då klienterna kommer från dagverksamheten
- (Nuläge klient hemma på dagtid)

Framtid

Havsgatan hyrs av Marstad och är en tvåvåningsfastighet med två klientlägenheter och gemensamhetsutrymmen i bottenplan och fyra lägenheter på andra våningen. I fastigheten finns en hiss av transportmodell. På grund en viss osmidighet att ta sig mellan de båda våningsplanen samt att gemensamhetsutrymmen endast finns på första våningen skapas en situation där lägenheterna på andra våningen inte kan tilldelas individer med hjälpmedel och

behov att mycket tillsyn. Det har skett en utveckling av mer självständiga boenden inom KST varpå det vore fördelaktigt att inom en tioårsperiod utveckla Havsgatan mot ett motsvarande centralt boende med ökad tillgänglighet och en mer lättarbetad miljö för personal. På det viset kan vi lättare nå målsättningen att ta hem klienter för vilka vi nu köper platser främst i Sverige, vidare kan vi se att det finns fler klienter som fått ett ökat stödbehov och kommer att behöva flytta till ett boende med större närhet till personal och tillsyn. Förhoppningen är att byte av fastighet inte skall innebära ökade kostnader, varpå fastighetsmarknaden sonderas frekvent.

BLÅBÄRSTIGEN

- Boendet har 10 platser, indelat på två byggnader
- Klienterna arbetar under vardagarna inom olika verksamhetsformer
- Personal tillgänglig då klienterna kommer från dagverksamheten
- (Nuläge klient hemma på dagtid)

Framtid

KST äger fastigheten. Blåbärsstigen är den enhet som funnits längst i sin nuvarande form och utgör en miljö med väl inarbetade rutiner och hög trivsel. Blåbärsstigen uppnår dock inte fullgod standard för boende utifrån rekommendationer på grund av delade badrum för klienterna. Vidare finns skador i konstruktionen som skyndsamt bör renoveras. I övrigt är blåbärsstigen ett boende som smälter väl in i omgivningen och ligger i ett bra läge. Renoveringen riktas mot att sanera och bygga om konstruktionen, vidare görs toaletter till varje lägenhet och tillgängligheten mellan våningarna ökas. Det vore fördelaktigt att byggnaden bibehåller samt eventuellt utökar antalet boendeplatser. För att möjliggöra renovering flyttar ena villans klienter till enheten Smedjegränd (nuvarande Solkulla) samtidigt som den renoveras. När ena villan renoverats klart kan klienterna från andra villan flytta till den renoverade villan varpå renovering av denna kan inledas smidigt. Rekommendationen är att detta sker skyndsamt. En utredning visar att det finns möjlighet till mera byggrätt, vilket skulle möjliggöra fler platser.

MASKROSEN

- Boendet har 10 platser fördelat på två sidor med separata personalgrupper
- Klienterna arbetar under vardagarna inom olika verksamhetsformer
- Personal tillgänglig då klienterna kommer från dagverksamheten
- (Nuläge klienter hemma på dagtid)

Framtid

KST äger fastigheten som består av tio separata lägenheter och ganska begränsade gemensamhetsutrymmen. Trycket på boendeplatser är störst i Mariehamn, men det är av vikt att KST även kan erbjuda boende utanför Mariehamn.

Avlastningslägenheten bör främst vara en så kallad inre lägenhet för att säkerställa närheten till personal. På Maskrosen finns även yttre lägenheter som inte har direkt tillgång till de gemensamma ytorna. I en sådan lägenhet kan klienter med stort behov av tillsyn inte bo, men en lägenhet kan användas som avlastningsboende eller träningsboende för en mer självständig klient.

TISTELGRÄND

- Boendet har 5 platser
- Klienterna arbetar under vardagarna inom olika verksamhetsformer
- Personal tillgänglig då klienterna kommer från dagverksamheten

Framtid:

KST äger fastigheten Tistelgränd som i år har genomgått en mindre renovering. Tistelgränd är en mindre enhet där vårdbehovet är relativt högt. I samband med planering av Nya Svedgränd och klientrotationer kan inriktningen på Tistelgränd komma att ändras i framtiden. Exempelvis som ett boende för personer med psykisk ohälsa.

SÖDRAGATAN

- Boendet har 12 platser
- Klienterna arbetar under vardagarna inom olika verksamhetsformer
- Personal tillgänglig då klienterna kommer från dagverksamheten

Framtid:

Södragatans boende är uppdelat i två våningar med separata arbetsgrupper och gemensamhetsutrymmen på båda plan. Boendet är fungerande som sådant men ett ökat samarbete mellan våningarna skulle minska sårbarheten.

KÖPMANSGATAN

- Boendet har 8 platser
- Erbjuder ett centralt läge i centrum av Mariehamn
- Klienterna arbetar under vardagarna inom olika verksamhetsformer
- Personal tillgänglig då klienterna kommer från dagverksamheten

Plan:

Köpmansgatan fortsätter i oförändrad form.

MARIEGATAN

- är ett nytt boende som består av 13 lägenheter(platser)

- Klienterna bor i egna lägenheter och har tillgång till allrum, kök och tvättstuga
- Klienterna arbetar under vardagarna inom olika verksamhetsformer
- Personal tillgänglig då klienterna kommer från dagverksamheten
- Boendet har en lättare servicenivå, vilket innebär att klienterna som bor där är relativt självständiga och behöver inte ha ständig tillsyn.

Plan:

Mariegatan bör främst rikta sig till individer som har ett måttligt stödbehov och där handledning till självständighet är ledorden och vårdinsatser ringa.

Gemensamhetsutrymmen är begränsade och handledning sker främst i klienternas egna bostäder.

KORTTIDSVÅRDEN FÖR BARN OCH UNGA (SOLKULLA)

- Boendet har 4 platser
- Erbjuder avlastning vanligen i form av dygnsavlastning, men även kortare dagsavlastningar erbjuds
- Tar emot en ny klientgrupp barn, unga och unga vuxna med olika former av funktionsnedsättningar inklusive neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

Plan:

Solkulla slutar ta emot vuxna för att inte blanda vuxna och barn på samma boende.

För att separera avlastning för hemmaboende vuxna från hemmaboende barn görs en eller två bostäder inom befintliga enheter om till avlastningslägenhet för unga vuxna. Boendet fungerar då även som träningslägenhet och utvärdering av kommande behov. Detta bidrar till ökad tillgänglighet på Solkulla.

ÅKERSVÄNGEN

- Boende med 13 platser för personer med krävande vård och omsorgsinsatser
- Seniorboende
- Erbjuder dagverksamhet med betoning på klienternas ork och förmåga
- Personal finns på plats dygnet runt

Plan:

Åkersvängen fortsätter enligt nuvarande koncept med ökat fokus på en meningsfull fritid.

LOTSGATAN

- Ett boende som består av 10 lägenheter (platser)
- Klienterna erbjuds individuell handledning för självständigt boende
- Det finns ett gemensamt utrymme där man kan umgås, spela spel eller tillreda middagar tillsammans
- Klienterna arbetar under vardagarna inom olika verksamhetsformer
- Personal tillgänglig då klienterna kommer från dagverksamheten

Plan:

Lotsgatan fortsätter enligt nuvarande koncept och kan i framtiden vid behov utökas med fler närliggande lägenheter.

SVEDGRÄND

- Boende för (nu) fyra klienter med varierande behov.
- En av klienterna är minderårig
- Två av klienterna saknar daglig sysselsättning

Plan:

Boendet kan fortsätta att fungera som dessa klienters boende under projekteringstiden för Nya Svedgränd. Avvecklas i samband med nybyggnation.

LAGUNEN, SERVICEBOENDE FÖR PERSONER UNDER 65ÅR

- Ett nytt boende med sex permanenta platser och tre periodplatser
- Erbjuder avlastning
- Tar emot klinikfärdiga patienter från sjukhuset
- Erbjuder rehabiliterande vård och omsorg
- Avsett för personer med fysisk och psykiskt nedsatt funktionsförmåga som omfattar stort vård och omsorgsbehov
- Personalen är tillgänglig dygnet runt

Plan:

2024 utökas antalet platser från sju till nio. Behovet avgör om det blir permanenta platser eller periodplatser. Personalstyrkan utökas. Uppstarten av Lagunen är ett treårigt projekt (höst 2022-höst 2025), i samarbete med Oasen k.f. Projekten ska utvärderas inom år 2024.

STÖDBOENDE (BOENDESTÖD)

- Erbjuder klienten stöd och handledning för att klara av ett självständigt boende
- Klientens stödbehov beror på:
 - psykisk ohälsa eller psykiska funktionsnedsättningar
 - neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
 - kognitiv funktionsnedsättning
 - missbruksproblematik
 - lindrig utvecklingsstörning
 - nedsatt fysisk funktionsförmåga
- Klientens stödbehov är inte dagligt
- Klienten har egen vilja och motivation att ta emot handledning och stöd.

Plan:

Behovet av boendestöd tycks öka, men det kan gå i vågor. En lyckad insats kan innebära minskat behov av stöd på sikt. Personal i behov av tydliga arbetsredskap genom utbildning

och vägledning då arbetet sker självständigt och är föränderligt. Kan med enkla medel utökas. Kunde utvecklas till att bli mera intensifierat, samt till mera planeras och samlad verksamhet, med lägenheter för klienter och personal i närheten av varandra men placerade i ett bostadsområde.

NYA SVEDGRÄND

Plan:

Förbundsstyrelsen har genom 69 §, den 16.5.2023, tillsatt en planeringskommitté för nybyggnation på fastigheten Svedgränd.

Nya Svedgränd blir ett boende anpassat för personer med flerfunktionsnedsättning i behov av heldygnssomsorg. En planeringskommitté är tillsatt som kommer att ta fram ett förslag.

Alla utrymmen byggs handikappanpassade i hög grad, och riktar sig till klienter som är i stort behov av service och handikappvänliga utrymmen. De har separat ingång från utsidan och uteplats men möjlighet att nyttja de gemensamma utrymmena. Boendeservicen kan i enlighet med behov kompletteras med t.ex. personlig assistens för dagliga sysslor eller fritid. Ur individperspektiv är fördelarna med detta koncept att de erhålla en modern handikappvänlig lägenhet med tillgång till personal samt ge möjlighet att leva självständig.

VÅR FRÄMSTA RESURS – PERSONALEN

Inom KST:s boendeenheter arbetar runt 180 personal bestående av föreståndare, närvårdare, handledare och assistenter. De flesta arbetar klientnära i skiftesarbete och är den främsta anledningen till att vi kan upprätthålla god service för våra klienter.

Kontinuerlig utbildning inom funktionservice och metodarbete är bärande komponenter för att personalen skall känna sig trygga i ett ofta utmanande arbete. Vid varje förändring för klienter eller personal är det viktigt att involvera personal som känner till verksamheterna bäst. Kontinuerlig utvärdering av resurserna behöver göras med ett pålitligt instrument. Stödfunktioner i form av styrdokument och processbeskrivningar underlättar arbetet och bidrar till en jämn kvalitetsnivå. Kontinuerlig metodhandledning är den viktigaste interna stöd- och utbildningsfunktionen som möjliggör ett arbete utifrån antagen metod. Därav bör resurser inom metodhandledning utökas.

POSITIVE BEHAVIOR SUPPORT (PBS)

Kst:s boendepersonal arbetar utifrån antagen, evidensbaserad metod; PBS. PBS används för att förstå vad som orsakar svårigheter i individens liv, eller vad som utgör begränsningar för

individerna och försöka hitta lösningar för detta på ett respektfullt sätt och med ett lågaffektivt bemötande. Steg ett är att klienternas nuvarande livskvalitet inventeras.

Här utgår man från FN:s definition av livskvalitet. Man ser till klientens hälsa – fysiskt, psykisk och socialt välmående; mellanmännsliga relationer – familj, vänner, personal och samhället i övrigt; miljön man lever i – inom och utom hemmet; meningsfull tid – på jobbet och på fritiden; vilka färdigheter man har och vilka man kan lära sig för en bättre livskvalitet. I hela inventeringen fokuseras på hur självständig klienten är i de olika delarna av det som skapar livskvalitet, eftersom känslan av självständighet är otroligt viktig för just upplevd livskvalitet.

Med den inventeringen i bakhuvudet skapas sedan strategier för att nå de målsättningar klienten har i livet, på såväl kort som lång sikt. Metodhandledningen fokuserar främst på att skapa, följa upp och revidera dessa strategier – kallade skrivna instruktioner, som i grund och botten är de processer som finns på enheten för att personal ska veta vad och hur något ska göras, när, av vem och inte minst varför.

Metodhandledaren är den som är expert på dels beteendeanalys och förståelse för funktionsnedsättningen och dess utmaningar, dels på de pedagogiska strategier som behövs för att klienten ska få nå sin fulla potential och livskvalitet.

PLAN FÖR ATT MÖTA BEHOVET AV BOENDEPLATSER 2023–2033

Sammanfattning (se ur klientperspektiv i bilaga 2):

År 2023

- Projektering av renovering av Blåbärsstigen.
- Projektering av Nya Svedgränd inleds.
- Se på klientbasis i bilaga 1 (konfidentiell handling).

År 2024

- Projektering och start av renovering av Blåbärsstigen
- Projektering av utbyggnad av Blåbärsstigen
- Fortsatt projektering av nya Svedgränd
- Medel finns för boendeplatser för psykisk ohälsa

År 2025–2026 (beroende på byggnadstid)

- Under 2024 upphandlad renovering av Blåbärsstigen färdigställs 2025.
- Utbyggnad av Blåbärsstigen utförs enligt projektering 2025.

- Projektering och upphandling av nybyggnation av Svedgränd. Gamla Svedgränd kan rivas och byggnation av nya Svedgränd kan påbörjas 2026. Projektet behöver sannolikt fortgå under 2027.

År 2027

- Nya Svedgränd byggs och färdigställs 2027 varpå 10–12 klienter i befintliga boenden kan flytta in och personer i boendekö kan erbjudas plats. Vi har i dagsläget detekterat 13–15 individer med behov av mycket handikappanpassning.
- I detta skede behöver en grundlig utvärdering och uppdatering göras av boendeplanen, status på klientnivå, personalnivå och fastighetsbestånd.
- Tistelgränd kan planeras för boendeverksamhet för annan klientgrupp.
- Både Smedjegränd och Tistelgränd har hyresbostäder i direkt närhet vilket kunde möjliggöra ett mer sammanhållet och intensivt boendestöd i anslutning till boendet.

PROGNOS

Det finns vissa svårigheter med att prognosticera behovet av olika former av boenden då det finns flera oförutsägbara faktorer som påverkar behovet och därmed planeringen.

Faktorer som kan påverka det uppskattade platsbehovet inom boendeverksamheten kan vara:

- Nya grupper och diagnoser. Målgruppen har förändrats över tid vilket har påverkar behovet av insatsen
- Flyttar hemifrån. Personer med funktionsnedsättningar önskar i högre grad flytta hemifrån direkt efter gymnasiet och fler önskar bo i ett eget boende.
- Inflyttning till Åland.
- Lagstiftning och rättspraxis. Eventuell ny lagstiftning och rättspraxis kan komma att påverka behovet av antal boendeplatser i kommunen.
- Äldre med funktionsnedsättning. Medellivslängden för personer med funktionsnedsättning har ökat. Den ökade livslängden medför att behovet av boende utökas med tiden. Detta ställer nya krav på kompetens hos personalen och på utformningen av bostäder.
- Tillgång till bostäder. Om det är brist på lägenheter på bostadsmarknaden parallellt med ett ökande antal personer som söker boendeplats, finns en risk att man ansöker om boendeplats i ett boende trots att ett mer självständigt boende med boendestöd eller annan insats skulle vara tillräckligt.
- Teknik. Tekniska lösningar kan fungera som hjälpmedel som en länk till omvärlden. Ny teknik erbjuder nya lösningar som för den enskilde kan innebära såväl kvalitetshöjningar som ökad trygghet och en större självständighet.

Boendeverksamheten omfattas inte bara av specialomsorgens boenden utan det finns andra målgrupper i samhället som gynnas av boendeservice. Till en viss del är boendeservicen i dag utvecklad på Åland. Detta innebär för KST en stor utmaning att möta upp detta behov som dels styrs av lagstiftning, dels av samhällsekonomin. Socialarbetarna inom funktionservice uppskattar att det finns ca 19 personer med utmanande psykisk ohälsa, missbrukarproblematik i behov av service på olika nivå. En del av dessa finns placerade på olika instanser både inom och utanför Åland. Flera av dessa personer är i behov av mera insatser än vad KST och psykiatrin kan erbjuda i dagsläge. Till stor del är de identifierade personerna unga vuxna.

Boende för personer med psykisk ohälsa

Det finns ingen specifik boendeenhet inom KST för personer med psykisk ohälsa på Åland. De som behöver en boendeplats har blivit placerade i Sverige eller Finland och en del är helt enkelt utan tillräckligt stöd för god livskvalitet. Det rekommenderas små enheter för personer med svår psykisk ohälsa, som tex 4–5 platser. Möjlighet till natur är ofta en bra kombination med boendet. Främst är det fråga om personer som har så pass svår psykisk ohälsa att de inte klarar av att bo självständigt trots omfattande insatser från tex psykiatrin och stödboendet. Målgruppen skulle vara personer med psykisk funktionsnedsättning, samsjuklighet med eller utan fysisk funktionsnedsättning samt ibland även med problematik i form av till exempel missbruk.

Avlastning för barnfamiljer (korttidsvård)

Det finns ett stort behov av att utöka korttidsvården för barn och unga som en tidig insats för att ge familjerna avlastning. Främst gäller det barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, en målgrupp som inte tidigare har erhållit korttidsvård av specialomsorgen. Korttidsvården på Solkulla har utvecklats och flera barn än tidigare får nu service via korttidsvården. Främst är det barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som har erbjudits korttidsvård, men det finns ett ökat behov för barn med andra funktionsnedsättningar också. Genom att i slutändan flytta korttidsvården till Blåbärsstigen kan antalet platser utökas med en och planerade träningslägenheter på Maskrosen frigör ytterligare platser.

Boende för barn

I förslaget till den kommande funktionshinderlagen som träder i kraft 1.1 2023 i Finland är det upptaget som en skild paragraf gällande stöd för boendet för barn. Enligt § 19 4 mom. kan barnets boende ordnas någon annanstans än med den egna familjen. Boendet kan ordnas som familjevård eller i ett serviceboende som är avsett för barn med funktionsnedsättning. Barn med funktionsnedsättning som trots service i hemmet inte kan bo med sin egen familj kräver extra mycket vård och omsorg. Därför får antalet barn i

samma gruppem inte vara större än sju. I fråga om antalet barn som vårdas tillsammans motsvarar bestämmelsen dimensioneringen enligt bestämmelserna i barnskyddslagen. I alla situationer måste man se till att antalet anställda och deras kompetens motsvarar barnens behov. Stöd för boendet för barn utanför hemmet kan ordnas som familjevård eller i ett serviceboende för högst sju barn. Avvikelse från kravet på serviceboendet storlek kan göras endast om barnets bästa kräver det.

Boendekö

Klienter som har beviljats boendeplats genom specialomsorgsprogram men inte har erhållit plats är 20 individer.

En grundligare kartläggning av de personer som är placerade utanför Åland bör göras. I dagsläge berör det 12 individer. Ofta är dessa placeringar dyra lösningar, men det är inte enbart ekonomiska aspekter i att arbeta för att kunna erbjuda boendeservice på Åland. Lika viktigt är det att beakta den humana aspekten och möjlighet för anhörig och närstående att kunna hålla en nära kontakt.

Personer som är identifierade men inte ansökt om boendeservice, men som kommer att behöva någon form av boendeservice inom en 10-årsperiod är ca 35. Det är enbart specialomsorgens klienter, därtill behöver man beakta att andra klientgrupper kommer att behöva boendeplatser.

Service för unga personer med minnessjukdom

Det finns ett behov av att kartlägga personer under 65 år med minnessjukdomar. I nuläge har ca fem personer identifierats. Minnessjukdomar ökar hos allt yngre personer och många klarar sig länge i det egna hemmet, men ju längre sjukdomen framskrider ökar vård och omsorgsinsatserna. Någon form av dagverksamhet kan vara det första steget att öka insatserna och genom det avlastning för eventuell närståendevårdare. Innan man börjar planera för ett boende bör kartläggning göras och samarbete med andra aktörer påbörjas.

Stödboendet och hemserviceinsatser

Boendestödets verksamhet är en preventiv åtgärd för att möjliggöra boende i eget hem. Efterfrågan på boendestödet är stort och idag kan verksamheten inte åta sig alla förfrågningar om stödboendeservice. I socialvården 33§ om tillgång till socialvård och dess tillgänglighet ska socialvård om möjligt ordnas i anslutning till olika förvaltningsområdets basservice, om arrangemanget främjar samordningen av servicen och ordnandet av service av god kvalitet. Bestämmelsen uppmuntrar till förverkligande av innovativa lösningar som tex gemensamt boendestödsteam för personer med missbruksproblematik och psykisk ohälsa med personal både från socialvården och hälsovården. För att möjliggöra god service och ett adekvat bemötande är det av vikt att boendestödets personal erhåller utbildning och handledning samt att det finns samverkan med ÅHS.

Vid stödboende ska den service som stöder boendet bilda en servicehelhet som utformas individuellt i enlighet med klientens behov. Av särskild betydelse är 41 § Sektors- och myndighetsövergripande samarbete och samverkansavtal mellan kommunen och ÅHS enligt socialvårdslagens 69 § och 19 a § i hälso- och sjukvårdslagen.

Behov av boendeservice	Identifierade klienter	Behov av boende
Personer med intellektuell funktionsnedsättning*	35	2023–2033
Personer med psykisk ohälsa**	18	2024-
Personer med minnessjukdomar under 65 år	> 5	2023-
Personer som beviljats boendeservice enligt specialomsorg***	20	2023-
Personer under 65 år med svåra funktionsnedsättningar****	< 5	2023-

* Har ej ansökt om boendeservice, flera är minderåriga i dagsläge, ej äldre än 30 år

** Av dessa har 10 personer en placering inom och utanför Åland. Flera av dessa skulle kunna få placering inom KST:s eget boende om det hade funnits.

*** Personer som får boendeplats på Mariegatan ej medräknade

**** Personer med flerfunktionsnedsättning, ej specialomsorg

Plan för all boendeverksamhet som stöds av socialvårdslagen, handikappservicelagen och specialomsorgslagen

År	Boende	Befintliga platser	Nya platser	Platser som avvecklas
2022	KST ESB Lagunen		7	
2023	Mariegatan		13	
2024	KST ESB Lagunen*	7	2	
2024	ESB psykisk ohälsa**		5	
2026	Korttidsvård***	4	7	
2026	Gamla Svedgränd****	4		4
2027	Nytt boende*****		21	5

* KST ESB Lagunen är ett projekt som pågår till 31.8.2025 och ska utvärderas innan projekttiden tar slut.

** Boendeplatser med inriktning psykisk ohälsa i KST:s egen regi. Både klienter från kön och klienter som redan får service erbjuds platser.

*** Smedjegränd avvecklas som korttidsboende för barn. Den ena renoverade villan och nybyggnationen på Blåbärsstigen ersätter den avvecklade verksamheten på Smedjegränd och erbjuder 11 platser för korttidsvård och boendeträning.

**** Boendeplatserna på gamla Svedgränd avvecklas och klienterna erbjuds annan service senast då nybyggnationen startar.

***** Smedjegränd fungerar som tillfälligt boende med 5 platser under renoveringar och nybyggnationer av Blåbärsstigen och Nya Svedgränd. Dessa 5 platser avvecklas och Smedjegränd avyttras eller används till annan verksamhet när Nya Svedgränd står klart. Nya Svedgränd består av 21 bostäder där även behovet av träningslägenheter och utredningsplats kan tillgodoses.

UTVECKLINGSSOMRÅDEN

Det finns ett hårt tryck på att utveckla servicen inom boendeverksamheten. Det finns beskrivet i boendepplanen olika rekommendationer, anvisningar och lagar som påverkar innehåller i boendeservicen. Boendepplanen lyfter fram behovet av boende för olika målgrupper i samhället. Boendepplanen är inte en bindande plan utan målsättningen är att lyfta fram behovet av olika boendeformer. Boendepplanen ska ge tjänstemännen, styrelsen och stämman verktyg för att kunna prioritera hur KST utvecklar boendeservicen.

Boendepplanen innehåller inte kostnadsanalyser, men det är möjligt att som skilda uppdrag ta fram olika kostnadskalkyler.

När nya byggprojekt påbörjas bör man ganska långt har klart vem som skall flytta in så att boendet är anpassat efter den målgrupp som flyttar in. Dock är det viktigt att alltid bygga så handikappvänligt som möjligt men det finns många aspekter i både den inre och yttre miljön som behöver tänkas på beroende på vem som flyttar in. Vi behöver veta vilken servicenivå

som skall vara på boendet. När vi vet vem som flyttar in kan vi bättre bedöma behovet av personalresurser som behövs under hela dygnet. En budget för byggprojektet bör läggas fram och förslag till verksamhetens drift samt lönekostnader. Därefter kan vi börja planera ett bygge. Viktigt att utreda flera alternativa boendelösningar för att få en hållbar ekonomi.

Specialomsorgens klienter är den största gruppen som behöver boendeservice och deras vård- och omsorgsbehov är livslångt. Andra klientgrupper som kan behöva livslångt serviceboende är personer med tex omfattande handikapp, psykisk ohälsa, personer som i yngre år insjuknar i minnessjukdomar osv. Dessa klientgrupper är svåra att förutspå i antal men vård- och omsorgsbehovet är livslångt.

Utvecklingsområden inom boendeverksamheten

- Boende för multihandikappade med heldygnsomsorg
- Specialenhet för mer krävande omsorg, psykisk ohälsa, missbrukarproblematik
- Korttidsvården behöver utvecklas
- Träningsboende, bedömning av boendebehov
- Utveckla boendeservicen för minnessjuka personer under 65
- Boendestöd och hemserviceinsatser
- Utveckla nya boendelösningar
- Profilerings av specialomsorgens befintliga boende

Innovativa och kreativa lösningar behövs för att möta upp behovet av olika boendeplatser för att en mer hållbar utveckling av kostnaderna. Att bygga nya enheter är kostsamt och risken finns att man ger för mycket vård och omsorg och därmed passiverar individen. Risken finns också att boenden hålls fullt belagda även med personer som kunde kanske bo i en egen lägenhet. Förslagsvis kunde man göra en inventering av klienterna på våra boenden. Andra alternativa lösningar kan vara att upphandla boendeverksamhet. Samtidigt skulle det vara viktigt att följa med aktuella byggprojekt som är i planeringsstadiet för att eventuellt kunna få liknande koncept som Lotsgatan.

I handboken för **bostads- och grannskapsnätverk** utvecklades en modell för bostads- och grannskapsnätverk, vars grundläggande idé är att bilda nätverk av personer som är i behov av stöd i sitt boende och vars boende ordnas i vanliga bostäder. De boende i nätverket får skräddarsydd hjälp och stöd i sitt hem. De ger varandra och får av varandra också kamrattstöd. Att utveckla och skapa nya boende-lösningar kräver långsiktigt och systematiskt arbete.

I den här handboken finns exempel på individuellt skräddarsydda lösningar. I handboken berättas om till exempel:

- Vad är bostads- och grannskapsnätverk.
- Vilka alternativen det finns till boende för ungdomar med behov at stöd.
- Vad är grannarbetet.

- Hur kan invånarna hjälpa varandra.
- Vad måste beakta i planering av stödet.

BoendepLANEN behöver ännu utvecklas och som följande steg identifiera vilken form av boendeservice de identifierade personerna eventuellt kommer att behöva. Samtidigt behöver KST ta fasta på rekommendationer och handikappolitiska program gällande boendet för funktionshindrade och hur man kan utveckla verksamheten i framtiden.

Intressanta länkar

<https://verneri.net/asumisen-tekoja/pa-svenska/wp-content/uploads/sites/2/2018/12/kvalitetskriterier-for-boende-2018.pdf>

<https://fduv.fi/sv/information/boende/boendelankar/>

<https://www.ara.fi/sv-FI/Programmen/pahemvagen>

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/73453/URN%3aNBN%3afi-fe201504225759.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

[Handbok om bostads- och grannskapsnätverk](#)